

8 De praktische ervaringen van de schapenhouder

Jaap Gielen

Hoe zijn de ervaringen met het houden van schapen zonder huisvesting in met name de aflamperiode? Hoe worden in de aflamperiode de werkzaamheden georganiseerd en vragen schapen op een gras/klaver weide een aangepast graslandmanagement? In dit hoofdstuk het systeem bekeken door de bril van de schapenhouder.

Buiten aflammen

De huisvesting op het low-inputbedrijf bestaat uit een legerent met een oppervlakte van circa 30 m². De tent wordt alleen tijdens de aflamperiode gebruikt. Vooral het weer bepaalt de intensiteit waarmee de tent wordt gebruikt. Daarnaast bepaalt de vitaliteit van de lammeren direct na de geboorte of de ooi met de lammeren naar de tent gaat.

Navels werden na de geboorte niet ontsmet.

De tent is ingericht voor maximaal twaalf ooiën met lammeren. In kleine opgestrooide hokjes bevordert het opsluiten vooral de moeder-lambinding. De lammeren kunnen in een beschutte omgeving opdrogen en voldoende eerste biest opnemen. Vooral bij regen kunnen lammeren direct na de geboorte snel afkoelen, waardoor ze verzwakken, geen of weinig biest drinken en dan uiteindelijk bezwijken. Onder dit soort omstandigheden worden de lammeren tijdelijk in de tent ondergebracht. Ook wanneer door een zware verlossing de lammeren en ooi wat verzwakt zijn, biedt de tent de mogelijkheid om daarvan te herstellen. Bij de geboorte van meerlingen, waarbij er veel tijd zit tussen het eerst geboren lam en het laatst geboren lam, komt het voor dat het eerste lam al redelijk 'mobiel' is en

bij de ooi weg loopt. De ooi moet in dit soort gevallen een keuze maken of het lam volgen of bij het pasgeboren lam blijven. Dit doet zich vooral voor bij drielingen. Ook dit soort ooiën worden tijdelijk ondergebracht in de tent, totdat alle lammeren goed mobiel zijn. Door de beperkte capaciteit van de tent verblijven verreweg de meeste ooiën maximaal één dag in de tent. In de tent hebben de ooiën de beschikking over water en hooi. Ook om deze reden is het belangrijk de tijd dat de ooiën in de tent verblijven te beperken, buiten de tent hebben ze volop de beschikking over energierijk voorjaargras.

In de aflampiek, lammen dagelijks tussen de 10 en 15 ooiën af. Vooral in deze week is mooi zonnig en droog weer gemakkelijk en voor de schapenhouder ook erg plezierig. Veel ooiën lammen dan buiten af en komen niet in de tent. In de drie jaren dat in het low-inputsysteem met een tent is gewerkt heeft gemiddeld de helft van de ooiën hiervan gebruik gemaakt.

De eerste dag na de geboorte worden de ooiën met lammeren in kleine groepjes van maximaal vier ooiën geweid. In de dagen daarop volgend worden de groepjes steeds groter door ze bij elkaar te voegen. Na uiteindelijk zo'n vier dagen komen de ooiën met de lammeren in het perceel grenzend aan het perceel waarin de nog drachtige ooiën lopen (zie tekening). In de eerste dagen na de geboorte bieden dichte schermen, die in de wei zijn opgesteld enige beschutting tegen wind en regen. De lammeren maken daar volop gebruik van. De schermen worden regelmatig verzet om kale plekken in de graszode door vertrapping te vermijden.

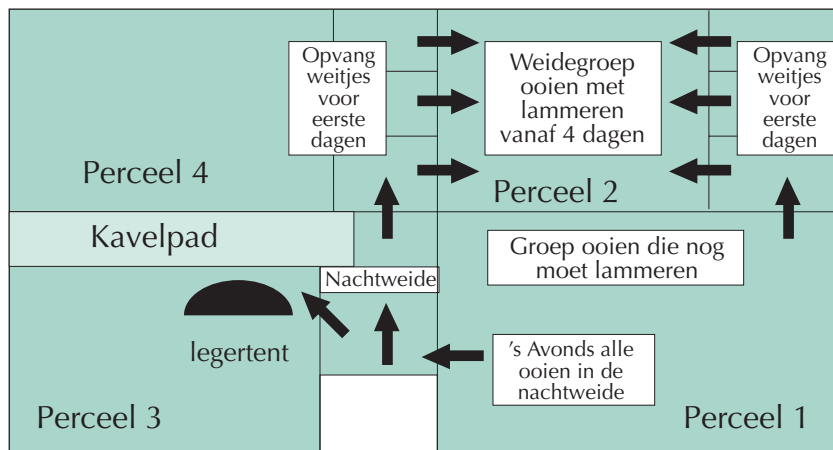
Werkwijze tijdens het aflammen

Tijdens de aflamperiode wordt om de drie uur een controle uitgevoerd. De eerste controle is 's morgen om zes uur. Wanneer er tijdens een controle geen bijzonderheden worden waargenomen dan is de volgende controle drie uur later. Wanneer het erop lijkt dat een ooi of meerdere ooiën bezig zijn met aflammen dan wordt

Een oude legerent biedt noodopvang na het aflammen voor maximaal één dag.

Overzicht aflamweides

na 1,5 uur weer gekeken en zonodig ingegrepen. Tijdens de laatste controle op de dag, 's avonds om 22.30 uur, worden de oaien die nog moeten aflammeren op een kleine ruimte rond de legertent opgesloten. Onder natte omstandigheden veroorzaakt de hoge veebezetting wel enige schade aan de zode. Over het algemeen herstelt dit onder de gunstige groeiomstandigheden in de maand mei snel. Wanneer alles rustig lijkt bij deze laatste controle wordt er gedurende de nacht een keer gekeken rond de klok van 03.00 uur. Met behulp van de bouwlamp, een zaklamp en vooral het gehoor is goed vast te stellen, welke oaien aan het aflammen zijn. Daarnaast zonderen de meeste oaien zich af van de koppel tijdens het aflammen. Deze oaien worden direct geholpen. In de nachtweide zijn een aantal flexinetten in een fuikvorm opgesteld, zodat de oaien makkelijker kunnen worden gevangen. Bij het vangen wordt gebruikt gemaakt van een vanghaak. Oaien die al een of meerdere lammeren hebben, volgen in bijna alle gevallen de schapenhouder wanneer die de lammeren oppakt om ze bijvoorbeeld in de tent onder te brengen. Tijdens de eerste controle 's morgens krijgen de oaien weer de beschikking over het gehele perceel, zodat rond de tent gras beschikbaar blijft voor de nachten.

Lammeren overleggen

Tijdens de onderzoeksjaren van het low-input-systeem hebben oudere oaien altijd maximaal drie lammeren gezoogd en eerste jaars oaien maximaal twee. Boventallige lammeren zijn ver-

kocht nadat deze lammeren voldoende biest op hadden. Ze werden met de fles of aan de bar verder opgefokt. Verscheidene keren is ook geprobeerd lammeren over te leggen. Vaak was het noodzakelijk deze oaien met de lammeren wat langer in de tent op te sluiten, zodat de moederlambinding goed tot stand komt. Dit is in de praktijk lastig als de plaatsen in de tent voor andere oaien moeten worden gebruikt. De resultaten vielen over het algemeen tegen. Ook de lammeren van de oaien die ernstige uierontsteking kregen werden direct verkocht. Jaarlijks deed zich dat toch 1 á 2 keer voor. Totaal werden jaarlijks ongeveer 13 lammeren binnen een week na de geboorte verkocht. Dit is 3 á 4 % van het totaal aantal geboren lammeren.

Beweiding lastig in maart

Het beweiden in het low inputsysteem bestaat in feite uit twee delen. Het beweiden op de tien ha gras/klaver gedurende het groeiseizoen en het beweiden op melkveebedrijven in de herfst- en wintermaanden. Wanneer in het voorjaar het gras begint te groeien en de toplaag voldoende droog is worden de oaien ingeschaard op één van de zes percelen van de tien ha gras/klaver. Hierbij is het belangrijk de oaien niet te vroeg in te scharen, omdat met name de klaver daar gevoelig voor is. De bovengrondse uitlopers van klaver worden dan beschadigd, waardoor het aandeel klaver in het perceel kan verminderen. Een gewaslengte van minimaal zeven cm is hierbij een goede richtlijn. Vanuit het onderzoek zijn een aantal richtlijnen aangegeven omtrent de

Het aanbrengen van de (tijdelijke) rasters vergt vrij veel tijd, maar bespaart daarna tijd door het efficiënt weiden.

graslengte bij in- en uitscharen. Zo werd vijf cm stopplengte aangehouden bij het uitscharen en twaalf cm gewashoogte als bovengrens bij het inscharen. Alle percelen met meer dan twaalf cm gewaslengte werden voor voederwinning gereserveerd. Met deze richtlijnen is in de praktijk goed te werken, zodat er altijd voldoende goed gras/klaver beschikbaar is voor het weiden. Door na het spenen de lammeren voor de ooien uit te weiden hebben deze de beschikking over het beste gras/klaver. De ooien weiden na en moeten het doen met de resten. Hierdoor neemt de conditie nauwelijks toe. Pas wanneer de ooien worden uitgeschaard op de melkveebedrijven krijgen ze meer gras tot hun beschikking, nemen dan toe in conditie, zodat de ooien in een juiste conditie verkeren tijdens de dekperiode.

In de herfst worden de ooien verplaatst naar de melkveebedrijven op de Waiboerhoeve. Afhankelijk van het grasaanbod vond dit in oktober of november plaats. Belangrijk bij het beweiden op de melkveebedrijven is dat de ooien voldoende oppervlakte (4 ooien/ha) tot hun beschikking hebben. Ook het beweiden in meerdere groepen werkt positief. Vooral onder natte omstandigheden geeft dit veel minder vertrappingsschade. Op de kleigrond in de polder kunnen de dieren na een fikse regenbui wanneer ze een aantal keren over hetzelfde stuk lopen de zode beschadigen. Wanneer in meerder kleine groepen wordt geweid is de kans hierop aanmer-

kelijk kleiner. Bij een lagere veebezetting (< 15 ooien/ha per maand) is de kans op het te kort afweiden van graspercelen ook geringer. Bij het tekort afweiden treedt groeivertraging op in het voorjaar.

In de praktijk komt het tijdstip waarop de ooien van de melkveebedrijven moeten verdwijnen niet overeen met het moment waarop de dieren kunnen worden ingeschaard in het eigen gras/klaver. Alleen bij extreem nat weer in de herfst wanneer veel overtollig najaarsgras op de melkveebedrijven achter blijft kan lang worden geweid op melkveebedrijven. In de praktijk moet een aantal weken tussen uitscharen op de melkveebedrijven en inscharen op eigen grond worden overbrugt. Dit is meestal de maand maart. Wanneer er geen huisvesting aanwezig is moet dit buiten plaatsvinden. Een aantal jaren zijn de ooien opgesloten op het kavelpad en de randen direct naast het kavelpad. Met het onbeperkt verstrekken van hooi of voordroogkuil van niet al te beste kwaliteit blijven de ooien goed in conditie zonder dat ze overmatig in gewicht toenemen. Het onderbrengen van de ooien op een klein perceeltje met bijvoeding behoort ook tot de mogelijkheden. Alleen moet men daar eigenlijk een stukje droge zandgrond ter beschikking hebben. Op kleigrond wordt het bij een paar regenbuien al snel een modderbad.

In het kort

- Onder droge weersomstandigheden is het buiten aflammen in mei zeer goed uitvoerbaar en vraagt relatief minder arbeid per ooi.
- Onder natte omstandigheden is het vooral de schapenhouder die op dat moment ruimere mogelijkheden van huisvesting wenst. Ooien met vitale lammeren kunnen wel tegen een buitje regen.
- Lammeren overleggen is weinig succesvol.
- Winterbeweiding vraagt een goede afstemming tussen de wensen van de schapenhouder en die van de melkveehouder met als resultaat wederzijds voordeel.